

מצות חליצה פרק שנים עשר יבמות

קב.

עין משפט גב מצוה

בא א ב מיי פ"א מהל' סנהדרין הלכה יא טו"ש"ע ח"מ סי' ז ספק א וטו"ש"ע י"ד סי' רטט ספק יא:
 ז' ג מיי פ"ד מהלכות יבום הלכה ה סג עשין כב טו"ש"ע אה"ע סימן קסט ספק ג וטו"ש"ע י"ד סימן קטט ספק יא:
 יח ד ה מיי שם הלכה ו סג עשין טו טו"ש"ע אה"ע סימן קסט ספק טו ועשין כצ"י:
 י"ח ו טו"ש"ע שם ספק יט ופירושו סדר חליצה ספק א:
 כ א מיי שם הלכה ז:
 בא ח מיי שם הלכה טו טו"ש"ע שם ספק לג ופירושו סדר חליצה ע"ג:
 כב ט מיי שם הל' כא טו"ש"ע שם ספק לו:
 כג י טו"ש"ע שם טו"ש"ע שם ספק לו:

לעוי רש"י

אשטר"ל [אשטר"ל] ש. שנים שרוכים. ברייתא [פירוש] א. להרוק. שליו"ן [טלו"ן] עקב.

תוספות ישנים

א) ובפס' גד מורי אי פסקנא דורות דכפיקנא לכה נה גר [ואפי' בת נה גר] אע"ג דלית ביה חומרתא נייוליש' בלע"ז קטריין ביה מתנא, לעשות, וכן אנו נוהגים החילוק לעשות בסנדל של חלצה לחליצה ולעשות לקשור סביב השוק וטוב ליהרר שלא יהי אנו המנעל רחבות יותר מדאי שלא יכרכו זו זו אלף כדי לכרוך סביב השוק בלנד כדי שחבית און זו לתחתה ולא יומר:

תום' חד מקמאי

נפקא: מאן דאמר מנעל לתחתיה [לא] מ"ש איליא משום דהו"ל פנתא מעל וארקתא מעל דמעל אי הכי אפילו דיעבד נמי לא אלא גזרה משום מנעל מרופט כלומר פשיטא דכבה"ג מעל דמעל והסנדל כשר שקורי' אנפיקורי בלעז: א"ר ינאי בין שהתיר הוא ושמתה בין שהתירה היא ושמתה הוא חליצה פטולה עד שתמיר היא וחשמיט היא בעי' ר' ינאי קרעתהו מהו שרפתהו מהו כרעא בעינן דהא איכא או דלמא חליצה בעינן וליכא תיקו.

מוסף רש"י

מנעל מרופט. שנתקלקל ונפרד מתיבתו [מגילה כ"ב].

או של נצבע וצמחנות פר"ח מרענא שטרטא אפילו תכזב נאמנות כשטר נצבע וגובה ונראה לר"י שרונה לומר שכתב לו ליה למלוה בתוך השטר דמהימן ליה בלא שבועה כל אימת דלאמר לא פרענא אפילו פרעו צעד אחד ופוגם ונפרע שלא בפניו דהוה לרין שבועה אז לא דמתב ליה הכי וכה"ג מייירי הכא: ג' דן את חבירו דבר תורה. פירש בקונט' היינו לדיני נפשות ואין נראה כדכתיב בהסולן (לעיל דף מה): **לענין חליצה** עד שיהא אביו ואמו מ"ש"ר"א. פי' באמו לא סגי עד שיהא גם אביו מישראל אבל באביו לחוד סגי דהא אפי' לענין ימוס כהונה סגי באביו מישראל כדאמרינן בעשרה יוספין (קידושין ע"ג). הקשה ר"י דצפוק נערה צמחנות (דף מד): אמר גבי נערה המאורסה כי עשתה נעלה בישראל דהורטה ולדמה בקדושה ישראלית מעלייתה היא ומירך כיון דהורטה ולדמה בקדושה ישראלית מעלייתה היא א"כ לחליצת גרים נמי כיון שהורט' ולדמ' בקדושה הוה נמי ישראל מעליא וקרינן צהו עליך וא"כ בלאו ומוקרא שמו בישראל נפקא פסול גר לחליצת גרים עד שתהא אמו מישראל דענין מקרב אחיך והכי אית לן למידרש מוקרא שמו בישראל עד שיהא אביו מישראל (א) ולפי זה לרין לומר דרב שמואל היתה אמו מישראל דהא לא אינטרין צרימא למיפסל אלא איותו שלמה מישראל:

ה"ה דאפילו דבתחלה ואיירי דתנא **סיפא ב'.** מימנה תפסה ליה סיפא דקמיני בסנדל שיש צו עקב כשר משמע הא לכתחלה לא אלא ע"כ משום דקמיני סיפא אס אין צו עקב פסול נקט רישא כשר וי"ל דה"מ למימר וליטעמין:

ועל שורחני הוא תדיר. זירושלמי גרס שולחני הייתי צעירי ועל שולחני כו': **ובי חולצין במנעל**, ול"ג והמורה אמרה נעלו ולא מנעלו כמו שפירש בקונטרס וגם רב יהודה גאון ממקור מן הספרים ובתוספתא אינו:

גזירה משום מנעל המרופט. ואם תאמר דמיני צסוק פרק תולין (שם דף קמ"ג: וסס) לא תנא אשה צמנעל המרופט ולא תמלון צו ואם חלצה חליצתה כשרה וי"ל דהס' אינו מרופט כ"כ שלא יחא ראי' לנעול צו:

ואע"ג דאית ביה חומרתא קטריין ביה מיתנא. זירושלמי צפרקין גרסינן כיצד הוא עושה קושרו עד שיהא יכול להלון צו מאליו רבי חנינא צריה דרבי הלל אומר עונבו כדי שמוכל להמירו באחת מידי כיצד היא עושה מתירתו צימין ותופסתו צשמאל ושומטת עקב צימין וגוררתו צשמאל עד שתהא התרה וחליצה צימין עד כאן ירושלמי ומיהו נהגו לקשור היטב צקשר גמור וגם צריך שמתירתו צידה הימנית לפי הירושלמי ואע"פ שלא מנינו שפוסל צשמאל אלא צרגל אצל ציד כשר לחלון אפילו צשמאל ואמרינן נמי לקמן צסוק פירקין (דף קה). גידמת חולצת צשיניה משמע' דלא מיפסלא אס לא חלצה צידה הימנית: ומי

גר דן אס חכרו. דיני נפשות דאילו דיני ממונות אפילו לכל ישראל דננן (סנהדרין דף גב). הכל כשרים לדון דיני ממונות ואמרי' (י) הכל לאתויי מאי לאתויי גר: **עליך הוא דענין מקרב אחיך.** אבל על הגר אפי' חבירו אמה מקים עליו. דיין בכלל מלך דכתיב (משלי כט) מלך צמשפט יעמיד ארך' אס דומה דיין למלך שאין צריך כלום יעמיד ארך ועוד שימות הרבה צמזים כאן כל משימות שאתה מסיס לא יהו אלא מקרב אחיך: **צושאל'.** משמע שיהא ישראל מכל דנדין: צמילתיה דרבה גרסינן **חולצין צמנעל שומעין** לו אין **חולצין צמנדל אין שומעין.** ומדקאמר אס יבא חליצו כו' דכל כמה דלא חמי חליצו ואמר לא חלצין חלמא מנעל לכתחלה לא. וצדרב יוסף גרסי' אס יבא חליצו ויאמר אין חולצין צמנעל שומעין לו אין חולצין צמנדל אין שומעין לו וכל כמה דלא אמר לן חליצו אין חולצין צמנעל חלצין לכתחלה: ה"ג אמר לו וכי חולצין צמנעל. ול"ג והמורה אמרה נעלו ולא מנעלו שאין מנעל כתוב בכל המורה אלא נעלו כגון של נעלן (שמות ג) שלף איש נעלו (רות ד) דמשמע אין סנדל צין מנעל דמנעל לשון חכמים ונעל לשון מורה והאי דאמר מנעל לכתחלה אסור לאו מקרא יליף אלא משום גזירה דללקמן. והאי דכתיב צבורימא (דברים לג) צרול ונחשת מנעליך לשון מנעול וצריח הוא: **משמו.** דר"מ: **פנתא.** גב המנעל: **וארקתא.** שרוך נעל (גמ'אס' ד) מתנבס ארקתא דמסאכא שופלין רצועות על אזניו והוה ליה כשני נעלים זה על גב זה אצל סנדל אין קושרין וכופלין רצועות (ב) של אזניו שהי קשה הוא ואין הרצועה דומקמו אצל צשפת פיו יש כמו קשר לקצר את פיו: א"ה אפילו דיעבד נמי. אלא מדאמרינן חללתו כשרה ש"מ גלויי כרעא צעניא אפילו שני מנעלים זה על גב זה כי שולפת לתרוייחו שפיר דמי כדאמר לקמן צ' מנעלים כו' מהו ועד כאן לא מביעה' ליה אלא דקרעמיה לעילאי ושולפתיה לתתאי אצל שלפתניהו לתרוייחו שפיר דמי: **מרופט.** מ'צוקע קרוע מלמעלה דמיון דרכין אפ"ג דקרוע מייבס ליה אכרעיה אצל סנדל שהוא קשה אין יכול ליישב על רגלו משנפחת וליכא למיגזר מידי: **שינל.** אשטר"ל ונוח לחולצו: **אע"ג דאית ביה חומרתא.** קשר קשור על שפתיו ומעמידו שלא יכא מן הרגל אפי"ה צשפת חליצה קטרינן ביה מיתנא כי הכי דמיהו היא ומשירי והדר תמלון ותהי חליצה מעליא: **צשמט** רוב העקב. כגון שצמטה את רוב העקב מן הסנדל אע"פ שלא חלצתו כולו חומרת: **הוסרו רצועות מנעל** שלא המירמן היא: או שצמט. הוא רוב הרגל והיא חלצתו לגמרי: **ט דחיס.** נסמך. לשון דחוס צרימ'צ"ר צלע"ז. עקב. שולין: **משיע** ליה כו'. הא דקמי התירו רצועות כו': **שרפסו.** השליכה גחלת על הסנדל כשהוא כרוך צרגלו ושרפסו: מוקי

(א) מנחות ט"ג. (ב) שנתב' ל' וס'ן. (ג) תוספ' סי' צ"ד וס'ס אהר' ר' שמשון. (ד) צמ"ס אין זה. (ה) שם וע"ש. (ו) ועשין צערוך ערך ארקתא. (ז) ויבירו רבי חייא שהיה אפי' אביו ואמו לא רב רש"י עירובין י"ג: (ח) תוספ' סי' צ"ג. (ט) שם ל"ג: (י) תוספות ע"ש ע"ש. (יא) וצמ"ס כה"ל. (ב) וע"ל אחר ד"ה עקב. (ג) וע"ל תוס' סנהדרין לו: ד"ה חלצה.

תורה אור השלם

1. שום תשים עליך מלך אשר יבחר יי' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נברי אשר לא אחיך הוא:
 2. ונקרא שמו בישראל בית הלוי הקהל:
 3. ונגשה ויבנתו אליו לעיני הזקנים והלצה נעלו מעל רגלו ויקרה בפניו ונתנה ואמר קבה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אהיו: דברים כה ט

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מרופט בבבוקע. וכן האי מיתנא דלרעט מנילה דף ט ע"ג: תום' ד"ה ואע"ג ובי' דלא מפסלא אב לא חליצה ביה חומרת. ע"י חולצין כו' ע"פ מ"ה' לא למעוטי:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וארקתא וכו' רצועות עלי' אזניו שהי: (ב) תום' ד"ה לענין רבי' קשה ר"י. כי' כונת קושרי' הי' דלמא קרא אלא לחלצה גרים דלא סגי בלדמו צקדושה אלא כהומו צקדושה אצל לא נענין אפי' אמו מישראל בחלצת גרים ועשין צמוט' דכמותו דף מד שם מנעל ק:

הגהות הגר"א

[א] נמי' וכו' חולצין חל"מ כיצ' ביה צמספתא אצל לפי הירושלמי ל"ג לה (ומי' והמורה אמרה נעלו ולא מנעלו ככר מקרא רש"י וגם צמספתא לתת. ומי' א"כ מה כו' חלצתה כשרה פירוש ציעבד דוקא) ועון מאל דעל נוקסא שלנו קשה מנה קושיט וגם קשה להולמו שיהא מוסך בהיפך נמיר המעשה מדמי הירושלמי (וע"י רמב"ן):

מוסף רש"י

מנעל מרופט. שנתקלקל ונפרד מתיבתו [מגילה כ"ב].